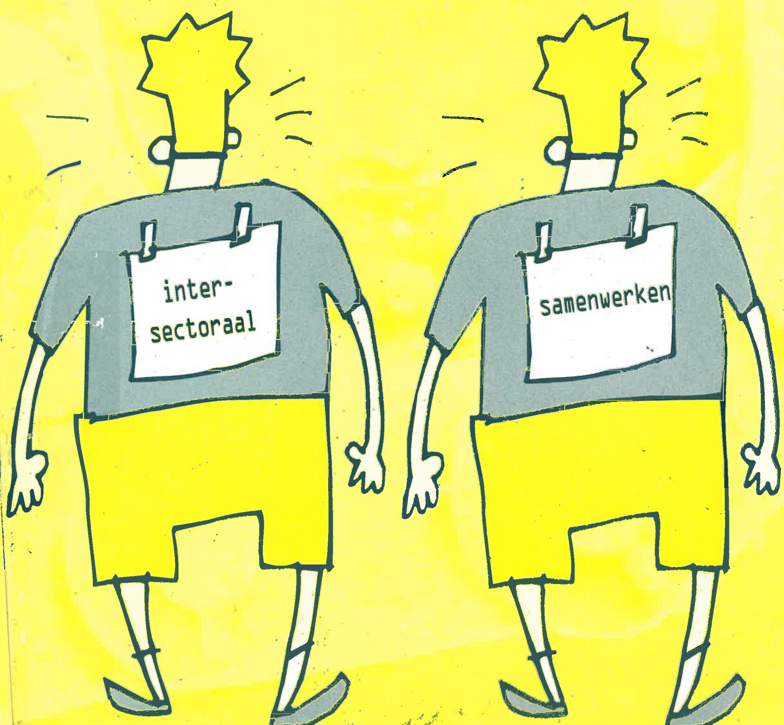
Een lokaal alcohol- en drugbeleid: op elk vlak de juiste aanpak

Het onderwijs

Een lokaal alcohol- en drugbeleid: op elk vlak de juiste aanpak

Het onderwijs

Realisatie en eindredactie: Hilde Kinable, stafmedewerker VAD

Een samenwerkingsproject tussen VAD, de preventiewerkers verbonden aan de CGG en de provinciale preventieplatforms, ondersteund door de verschillende sectoren.

Reeks: Een lokaal alcohol- en drugbeleid. Schakel jezelf in!

November 1998

COLOFON SECTORBROCHURE ONDERWIJS

Lay-out en vormgeving: FOLIO, Marijke Deweerdt, Brugge
Druk: SINTJORIS, Merendree

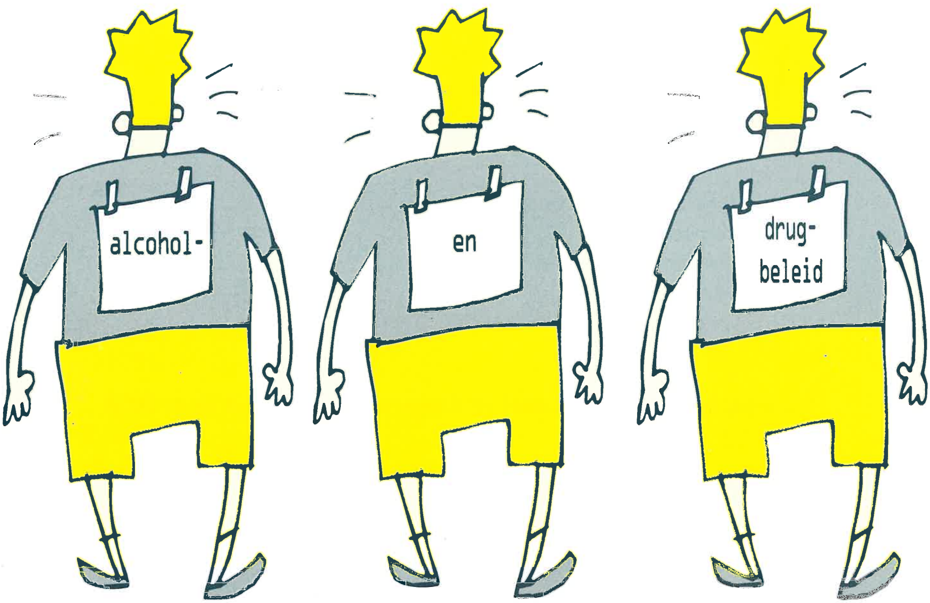
VAD
E. Tollenaerestraat 15
1020 Brussel
tel: 02/423.03.33
fax: 02/423.03.34
e-mail: vad@vad.be
website: http://www.vad.be

ISBN-nummer: 90-802429-8-5

Een lokaal alcohol- en drugbeleid: op elk vlak de juiste aanpak

Het onderwijs

INHOUD

alcohol-
en
drug-
beleid

Een lokaal alcohol- en drugbeleid: op elk vlak de juiste aanpak

Het onderwijs

Deze brochure richt zich in de eerste plaats tot leerkrachten, schooldirecties, Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB),... en tot beleidsmakers in deze sector. We richten ons tot het basis-, het secundair, het hoger onderwijs en tot alle onderwijsrichtingen en -netten. Voor hen is er -op Vlaams niveau- een expliciet aanbod rond alcohol en drugs uitgewerkt (visie, vorming en ondersteuning, materiaal,...).
Ook de voortrekker van een lokaal alcohol- en drugoverleg zal aan deze brochure een handige leidraad hebben.

Deze brochure biedt de lezer een zicht op de mogelijkheden om in en tussen sectoren rond alcohol en drugs te werken. Zij verduidelijkt de rol die de sector kan spelen in een lokaal alcohol- en drugbeleid, geeft met andere woorden aan waarom het voor haar interessant is om hieraan deel te nemen. Ze toont ook aan hoe men in de eigen sector aan alcohol- en drugpreventie kan doen en hoe men rond het thema alcohol en drugs intersectoraal kan samenwerken.
Intersectoraal werken is de rode draad in heel deze brochure.

1. Een lokaal alcohol- en drugbeleid[1] en het onderwijs

1.1 Een lokaal alcohol- en drugbeleid[2]

Alcohol en drugs zijn niet weg te denken uit onze samenleving. Zowel bij de overheid als bij de bevolking leeft bezorgdheid over het gebruik van alcohol en drugs en de problemen die hieruit voortvloeien. Een lokaal alcohol- en drugbeleid kan een aantal van deze bezorgdheden wegnemen door er een passend antwoord op te formuleren, niet dramatiserend, maar ook niet bagatelliserend. De doelstellingen van dit beleid zijn onder andere dat de bevolking, jong én oud, verantwoord met alcohol en drugs omgaat, dat hulp wordt geboden bij problemen die voortkomen uit gebruik en dat adequaat wordt opgetreden als grenzen worden overschreden.
Een lokaal alcohol- en drugbeleid kent vier niveaus: een welzijnsbevorderend beleid, preventie, hulpverlening, repressie. Het welzijnsbevorderend beleid vormt daarbij het draagvlak voor de drie andere niveaus. In een lokaal alcohol- en drugbeleid is er gelijke aandacht voor de vier niveaus. Met andere woorden: een bepaald niveau wordt niet ingeschakeld omdat het andere heeft 'gefaald'. Integendeel, de vier verschillende niveaus zijn onlosmakelijk verweven.

Een lokaal alcohol- en drugbeleid is een zaak van iedereen: het gezin, de wijk, het jeugdhuis, de school, de sportclub, het bedrijf,... iedereen krijgt met gebruik en/of misbruik van alcohol en drugs te maken. Een lokaal beleid kan daarom niet door één instantie of sector worden uitgetekend. Alle sectoren moeten erbij betrokken worden. Enkel op die manier kan er een alcohol- en drugbeleid op maat van iedereen tot stand komen en is een breed draagvlak voor de gemaakte keuzes verzekerd.

[1] Wanneer we in deze brochure spreken over alcohol en drugs, bedoelen we alcohol, medicatie en illegale drugs.
[2] In de publicatie 'Een lokaal alcohol- en drugbeleid: een globale kijk' werken we de visie op een lokaal alcohol- en drugbeleid verder uit.

1.2 Samenwerken met diverse partners in de gemeente

Zoals verder duidelijk zal blijken, heeft een school die met een preventiebeleid bezig is zeer veel contacten met verschillende partners in de gemeente. Naast het betrekken van de leerkrachten, ander schoolpersoneel, de leerlingen/studenten en de ouders, is er in de eerste plaats de samenwerking met PMS/MST/Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB). Verder bestaat er meestal ook overleg of samenwerking met hulpverleningsinstanties in de gemeente (CGG,...), met (stedelijke) preventiewerkers, met horeca in de nabijheid van de school, met politiediensten,... In sommige gevallen slaan verscheidene scholen uit eenzelfde gemeente (of uit eenzelfde regio) de handen in elkaar om gemeenschappelijke initiatieven op touw te zetten of ervaringen uit te wisselen.

Het spreekt voor zich dat de bestaande contacten en samenwerkingsverbanden tussen scholen en andere diensten of organisaties in de gemeente een lokaal alcohol- en drugoverleg degelijke ondersteuning kunnen bieden. Bovendien kan het werk dat reeds werd verzet het overleg al een heel eind op de goede weg helpen.

1.3 De school als vindplaats van leerplichtige jongeren

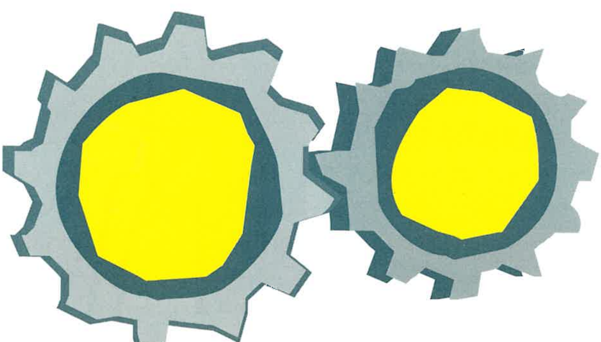
Hoewel jongeren niet de enige gebruikers van alcohol en drugs zijn, vormen zij toch een belangrijke doelgroep. Deze jongeren kan men het gemakkelijkst bereiken in de scholen. Daarom is het van belang dat, wanneer een lokaal alcohol- en drugoverleg tot een beleidsvisie komt, ook de scholen die visie mee ontwikkelen en hanteren.

1.4 Een stimulans voor de scholen

Het betrekken van de scholen bij een lokaal alcohol- en drugoverleg kan ze bovendien aanzetten om werk te maken van een eigen preventiebeleid. Het kan een ondersteuning betekenen, zowel voor scholen die reeds langer op dit vlak een initiatief wilden nemen, maar een extra stimulans nodig hadden, als in het kader van opvolging en evaluatie van het gekozen beleid van die scholen die reeds langer hierrond werken.

1.5 Lokaal scholenoverleg

Bovendien kan het overleg een aanzet geven tot het organiseren van een lokaal scholenoverleg omtrent de alcohol- en drugthematiek zonder dat één van de scholen hiertoe zelf het initiatief hoeft te nemen. Het is immers praktisch onmogelijk dat alle scholen een vertegenwoordiging in het lokaal alcohol- en drugoverleg krijgen, zodat overleg tussen scholen onderling noodzakelijk wordt. In grotere gemeenten kan men er voor kiezen dat de voorzitter het scholenoverleg vertegenwoordigt in het lokaal alcohol- en drugoverleg.

2. Alcohol- en drugpreventie in het onderwijs

2.1 Wat kan preventie van alcohol- en drugproblemen in het onderwijs betekenen?

2.1.1 De rol van de school in de alcohol- en drugproblematiek

Druggebruik op school is al lang geen zeldzaamheid meer. Omdat druggebruik een maatschappelijk verschijnsel is dat niet ophoudt bij de schoolpoort, krijgen vrijwel alle scholen ermee te maken. Drugs op school vormen in de eerste plaats een probleem voor de school. De jongeren zelf hebben er meestal niet zoveel problemen mee. Voor de overgrote meerderheid gaat het immers om experimenteren. Toch moet de school hierin een positie innemen. Hoewel de school niet verantwoordelijk is voor het gebruik van sommige van haar leerlingen/studenten, die meestal niet tijdens de schooluren gebruiken, draagt de school als belangrijke maatschappelijke sector mee de pedagogische verantwoordelijkheid voor de wijze waarop ermee omgegaan wordt.

2.1.2 Kansen om op een verantwoorde wijze te leren omgaan met alcohol en drugs

De school is niet enkel een plaats waar jongeren kennis wordt bijgebracht. Ze heeft ook de belangrijke taak om jonge mensen voor te bereiden op het 'volwassen' leven, om te kunnen deelnemen aan het sociale leven in de meest brede zin van het woord. Dit kan de school doen door sociale en persoonlijke vaardigheden aan te leren en in te oefenen, die het de jongere mogelijk maken om te gaan met een andere persoon of met een groep (bijvoorbeeld familie, vrienden, collega's,...) op een manier die door beiden als positief wordt ervaren, zelfs als het over conflicten gaat. Het beheersen van deze vaardigheden wapent de jongere tegen een hele waaier van problemen, waaronder ook alcohol- en drugproblemen.
Deze taak van de school werd ook vastgelegd in de eindtermen en ontwikkelingsdoelen voor het onderwijs (sociale vaardigheden en gezondheidseducatie).

2.1.3 De rol van leerkrachten en leerlingen/studenten

Leerkrachten hebben een veelzijdige opdracht: zij zijn naast lesgever ook opvoeder, vertrouwensfiguur,... Dit geeft hen unieke mogelijkheden voor alcohol- en drugpreventie op het niveau van de leerlingen. Door hun persoonlijke contacten met de leerlingen kunnen zij tevens signalen van afwijkend of probleemgedrag bij jongeren herkennen. Zij kunnen vanuit een vertrouwensrelatie zelf aan de leerlingen signaleren dat ze bereid zijn om te praten en/of te luisteren. Zij kunnen leerlingen snel en efficiënt doorverwijzen voor begeleiding naar PMS/MST/CLB. Als leerkracht/opvoeder hebben ze ook de taak een duidelijke structuur aan te geven en grenzen te stellen. Verder leveren leerkrachten als partners in het globale preventiebeleid op school een belangrijke bijdrage aan de totstandkoming en uitvoering van dit beleid. Ten slotte hebben ze ook een voorbeeldfunctie.

Jongeren gaan met hun vragen en problemen in de eerste plaats bij leeftijdsgenoten te rade. In de leeftijdsgroep ontwikkelen ze waarden en normen en vinden ze ondersteuning bij elkaar. Vrienden zijn een belangrijk opvangnet. Jongeren die elkaar opvangen vooraleer een probleem escaleert, ook dat is preventie. Bovendien geeft een actieve inbreng van de leerlingen/studenten bij het totstandkomen en het uitvoeren van het beleid een belangrijke meerwaarde aan het preventiebeleid van de school.

2.1.4 Een goed schoolklimaat als basis voor een degelijk preventiebeleid

Het schoolklimaat vormt de basis voor het al dan niet slagen van het preventiebeleid op school. De impact van de initiatieven die worden genomen door de school hangt immers samen met de wijze waarop ze tot stand gekomen zijn. Belangrijke aandachtspunten hierbij zijn dat leerlingen de kans krijgen om zelf initiatieven te nemen en ze zelfstandig uit te voeren, dat leerlingen zich gesteund en gestimuleerd voelen, dat ze voelen dat de leerkrachten echt om hen geven, dat ze betrokken worden in het plannen van gebeurtenissen en het kiezen van activiteiten, dat er een open, vriendelijke, niet-bedreigende of spottende sfeer is, ...

Verder is het belangrijk dat de school aan de leerlingen ontplooiingskansen biedt op diverse terreinen (artistiek, sportief,...) en niet enkel aandacht besteedt aan intellectuele capaciteiten. Zo kan de school bijvoorbeeld middagactiviteiten aanbieden of buitenschoolse activiteiten organiseren.

2.1.5 Positieve effecten van een preventiebeleid op school

Een preventiebeleid op school heeft in de eerste plaats een preventieve betekenis: men leert leerlingen op een verantwoorde wijze omgaan met genotmiddelen. Daarenboven garandeert het dat er strategieën zijn uitgetekend omtrent hoe de school en wie op school zal reageren wanneer druggebruik (bij leerlingen/studenten, maar ook bij leerkrachten en ander schoolpersoneel) wordt vastgesteld. Bovendien heeft het een positieve invloed op het volledige schoolklimaat: men reflecteert over de algemene werking, men heeft aandacht voor de verbetering van de interne communicatie, de samenwerking, de infrastructuur, problemen komen sneller aan de oppervlakte, ...

2.1.6 Preventie in het basis-, het secundair en het hoger onderwijs

De meest geschikte periode voor preventie, is wanneer er zich (nog) geen problemen voordoen. Vanuit dit standpunt werd de stap ook naar het basisonderwijs gezet. De lagereschoolleeftijd is bovendien -ontwikkelingspsychologisch gezien- een ideale fase om aandacht te besteden aan het aanleren van sociale vaardigheden en het ontwikkelen van waarden.

Terwijl in het secundair onderwijs meer aandacht gaat naar drugspecifieke preventie (alcohol, tabak, medicatie en illegale drugs), wordt in het basisonderwijs het accent gelegd op andere genotmiddelen, zoals snoep, frisdrank, videospelletjes, computer en TV.

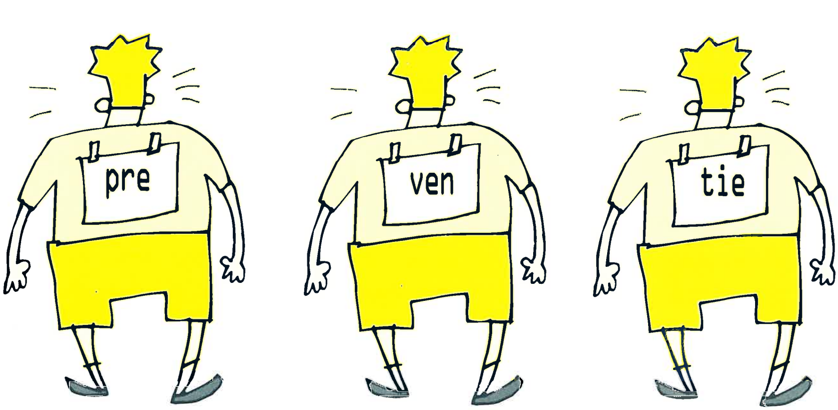
Preventie stopt echter niet aan het einde van het secundair onderwijs. Het leren omgaan met alcohol en drugs op een verantwoorde wijze kan worden voortgezet in het hoger onderwijs. Onder meer omdat studenten in het hoger onderwijs meerderjarig zijn, vergt dit een andere aanpak dan in het secundair onderwijs. Bovendien kunnen studenten hier vanuit een dubbele invalshoek worden benaderd: enerzijds als gebruikers van alcohol en drugs, anderzijds als toekomstige beroepskrachten die een preventieve rol kunnen opnemen in het onderwijs en andere sectoren.

2.1.7 Partners van een preventiebeleid op school

Directie, leerkrachten, leerlingenbegeleiders, het oudercomité, ouders, leerlingen/studenten, lokale raden,... zijn allen belangrijke partners in het totstandkomen van een preventiebeleid op school. Bovendien kan regionaal (netoverstijgend) overleg tussen verschillende scholen de realisatie van een preventiebeleid enigszins vergemakkelijken. Zo kunnen scholen vanuit een scholenoverleg met een gezamenlijk initiatief naar buiten komen. Wanneer een school met een preventiebeleid wil starten, wordt meestal een werkgroep opgericht die vaak bijkomende vorming volgt om zich meer te verdiepen in de drugthematiek, een eenduidige visie te ontwikkelen en een systematisch beleid uit te werken. Deze vorming kan gegeven worden door preventiewerkers of PMS/MST/CLB-medewerkers, maar ook de plaatselijke politie, de horeca en de hulpverleningsinstanties kunnen hun eigen specifieke werking met betrekking tot de problematiek voorstellen. Soms worden ook ouderavonden georganiseerd. Op deze manier wordt de hele gemeenschap aangesproken om samen preventief te werken en het probleem bespreekbaar te stellen.

2.1.8 De ontwikkeling van een preventiebeleid op school

Een preventiebeleid in de school is een voortdurend proces. Een efficiënt preventiebeleid, uitgetekend door een werkgroep waarin alle betrokkenen vertegenwoordigd zijn, houdt rekening met drie componenten:

a. Een plan

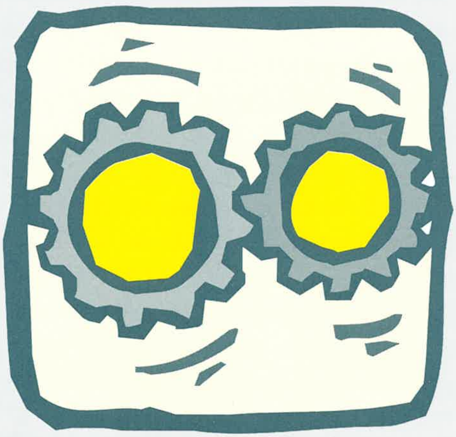
De school tekent een drugplan uit waarin de grenzen van wat (on)aanvaardbaar gedrag is duidelijk worden vastgelegd. Ze bepaalt haar houding tegenover druggebruik op school zelf, gebruik buiten de school en gebruik aan de schoolpoort. Dit kan vanuit de bestaande regels over andere thema's, zoals bijvoorbeeld spijbelen.
Vanuit de opgestelde regels kan men dan gaan nadenken over de sancties die volgen wanneer de regels worden overtreden. Deze sancties kunnen ook een onderscheid maken tussen eenmalige of herhaalde vaststelling, gebruik, doorgeven en dealen, gebruik door één leerling of door een groep, zelfmelding of vaststelling,...
Duidelijke afspraken en regels geven zowel aan leerkrachten als aan leerlingen/studenten meer zekerheid over wat kan en niet kan en worden onder andere bekend gemaakt via het schoolreglement. Het is wel belangrijk dat deze regels in een aangepaste vorm gegoten worden. Dit drugplan biedt een stevige basis voor de andere componenten van een preventiebeleid.

b. Opvoeding

Opvoeden tot het voorkomen van drugmisbruik bij leerlingen/studenten is ruimer dan lesgeven over alcohol en drugs. Dit betekent onder meer dat men zo vroeg mogelijk, bij voorkeur van in de basisschool, met drugpreventie start. De aanpak van de basisschool wordt in een ruimer kader van gezondheidsvoorlichting en -opvoeding geïntegreerd, waarvan de persoonlijkheidsontwikkeling, de sociale vaardigheidstraining en een ondersteunend school- en klasklimaat de belangrijkste elementen zijn. Het gaat uit van een emancipatorische visie, waarbij men kinderen en jongeren begeleidt in het maken van verantwoorde keuzes. Voor het secundair en hoger onderwijs blijven deze opties prioritair, maar aanvullend kunnen meer gerichte activiteiten en lessen worden uitgewerkt, die aansluiten bij de kennis, ervaringen en leefwereld van de leerlingen en studenten.
Daarnaast is het aangewezen dat de school alternatieven aanbiedt aan niet-gebruikende jongeren om zich waar te maken, om te experimenteren, om verantwoordelijkheid op te nemen en om een eigen plaats te verwerven in het schoolgebeuren.

c. Interventie

Interventie op school kunnen we omschrijven als het optreden van de school bij probleemgedrag van zowel leerlingen/studenten als leerkrachten en ander schoolpersoneel[3]. Terwijl bij het plan en het opvoedingsluik gedacht wordt op het niveau van de hele schoolpopulatie, wordt er bij interventie meer individugericht tewerkgegaan.
Een efficiënt interventiesysteem bestaat uit eenduidige doorverwijzingsafspraken waarin de school en de buitenschoolse instanties hun rol duidelijk definiëren.
Interventie is echter niet enkel doorverwijzen, maar in de eerste plaats zelf signaleren en begeleiden. Vaak gaat het om vermoedens in plaats van vaststelling van gebruik. De schoolbegeleidingsdiensten kunnen de schakel vormen tussen de leerkracht en externe hulpverlening. Welke vormen van hulpverlening er bestaan in Vlaanderen en bij welke diensten en voorzieningen men hiervoor terechtkan, kan men terugvinden in de doorverwijsgids van VAD.

3 Voor de aanpak van alcohol- of drugmisbruik van schoolpersoneel verwijzen we naar de brochure 'Een lokaal alcohol- en drugbeleid: op elk vlak de juiste aanpak: werk', die dit probleem benadert vanuit de invalshoek van de werkgever. In deze brochure gaat het over interventie bij de leerlingen/studenten.

2.2 Vorming en ondersteuning

In deze rubriek nemen we alleen die vorming en ondersteuning op die op Vlaams niveau georganiseerd wordt en die bij VAD bekend is.
Er bestaat daarnaast ook een uitgebreid regionaal aanbod. Dit is op te vragen bij de respectievelijke provinciaal verantwoordelijken van de preventieplatforms (PPP) en de preventiewerkers verbonden aan de Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg (CGG) (zie lijst achteraan). We verwijzen hier ook naar het vormings- en ondersteuningsaanbod van de respectievelijke koepels en diensten van het onderwijs dat daar kan opgevraagd worden.

2.2.1 Ondersteuning van een preventiebeleid op school

Voor het opstarten en begeleiden van werkgroepen op school kan men een beroep doen op een netwerk van preventiewerkers en -diensten. Er zijn de preventiewerkers, verbonden aan de CGG. Zij zijn verspreid over de vijf Vlaamse provincies en Brussel en vormen een hecht netwerk voor wat betreft de implementatie van preventieconcepten en de deskundigheidsbevordering van sleutelfiguren in de verschillende maatschappelijke sectoren. Daarnaast zijn evenwel nog heel wat andere preventiewerkers actief: op het lokale vlak binnen preventie-, veiligheids- en samenlevingscontracten (in het kader van criminaliteitspreventie), vanuit gemeentelijke overheden en binnen bepaalde gezondheids- en welzijnsdiensten. Overleg en afstemming tussen deze verschillende preventiewerkers wordt georganiseerd op het provinciaal niveau in de PPP.

Een VAD-werkgroep ontwikkelde het concept 'drugbeleid op school', dat zich niet enkel richt tot de leerlingen, maar dat alle betrokken partners wil mobiliseren: directie, leerkrachten, PMS/MST/CLB, oudercomité, ouders en de leerlingen zelf. Dit concept werd vertaald in een aantal praktische publicaties, die zijn bedoeld als ondersteuning van een preventiebeleid op school en bevatten tal van bruikbare tips en ideeën. U vindt deze publicaties verder terug bij 'materialen, literatuur en achtergrondinformatie'.

2.2.2 Vormingen

Motiverende gespreksvoering
(VAD/preventiewerkers CGG)
Driedaagse training voor PMS/MST/CLB-medewerkers.

Door deze training te volgen, krijgen PMS/MST/CLB-medewerkers de kans om zich verder te vormen in het opnemen van vragen over drugs en om de vaardigheden, die in het omgaan met druggebruikende jongeren belangrijk zijn, in te oefenen. De deelnemers leren het model van gedragsverandering van Prochaska en Diclementi kennen. Men oefent motiverende gesprekstechnieken in. In de training komen ook thema's aan bod zoals doorverwijzing, geheimhouding en vertrouwelijkheid, omgaan met ouders en omgaan met de eigen grenzen als persoon en als PMS/MST/CLB binnen een school. Er wordt getraind aan de hand van video's, rollenspelen en casussen. In het videogesprek met de PMS-medewerker ligt de nadruk op het opbouwen van een vertrouwensrelatie in het kader van een verplichte begeleiding door het PMS.

Signaleren, motiverende gespreksvoering en grenzen stellen
(VAD/preventiewerkers CGG)
Driedaagse training voor leerkrachten.

Deze training werd uitgewerkt naar aanleiding van signalen van leerkrachten over onzekerheid om een eerste gesprek met de leerling aan te knopen op basis van een vermoeden of een bewijs van gebruik. De training vertrekt vanuit de dubbele rol van de leerkracht, die enerzijds een vertrouwelijk gesprek moet kunnen voeren met de leerling, maar anderzijds ook grenzen moet stellen ten aanzien van regelovertredend gedrag zonder het contact of het vertrouwen van de leerling te verliezen. In de training wordt gewerkt met actieve werkvormen zoals video's, casussen en rollenspelen.

Contactsleutels
(De Sleutel & Preventie, Hundelgemsesteenweg 1, 9820 Merelbeke, tel. 09/210.86.20)
Driedaagse training voor leerkrachten die met het pakket 'Contactsleutels' (voor leerlingen in het basisonderwijs) aan de slag willen.

Voor preventiewerkers, PMS-medewerkers, begeleiders en andere tussenpersonen worden aparte trainingen georganiseerd, waar de nadruk ligt op het werken met een groep leerkrachten. Het pakket biedt een methodiek aan voor onderwijspersoneel om kinderen te helpen een aantal belangrijke vaardigheden te ontwikkelen, zoals kritisch denken, beslissingen nemen, communicatie, omgaan met gevoelens en zelfvertrouwen.

De uitdaging

(Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie, afdeling Onderwijs, G. Schildknechtstraat 9, 1020 Brussel, tel. 02/422.49.49, e-mail: mvormeli@epinov.ihe.be)

Opleiding voor leerkrachten van de 3de graad SO om te leren werken met het pakket

De extra troeven van 'De uitdaging' zijn dat het gaat om actieve werkvormen. De thema's sluiten aan bij de leefwereld van jongeren. Er komen herkenbare situaties in voor. De meeste activiteiten hebben verschillende varianten in verschillende moeilijkheidsgraden. De begeleiders kunnen uit het ruime aanbod de aan hun doelgroep aangepaste activiteiten kiezen. Men is dus niet verplicht alle activiteiten uit te werken en de verschillende thema's te behandelen. Het pakket is niet middelenspecifiek maar vooral georiënteerd op het aanleren van persoonlijke en sociale vaardigheden. Bedoeling is dat jongeren kunnen leren in verschillende situaties sociaal competent te handelen.

Leefsleutels voor jongeren

(Leefsleutels vzw, Leopold-II-laan 63/3, 1080 Brussel, tel. 02/421.67.20, e-mail: leefclefs@village.uunet.be)

Driedaagse residentiële training en twee terugkomdagen voor leerkrachten die met het pakket 'Leefsleutels voor jongeren' (voor jongeren tussen 12 en 14 jaar) aan de slag willen gaan.

Het pakket wil jongeren een houvast bieden om hun problemen op een kritische en adequate manier aan te pakken. De Leefsleutellessen zijn zeer concreet en ervaringsgericht. In klasverband worden diverse onderwerpen aangekaart, actief beleefd, reacties worden getest, besproken en systematisch geëvalueerd. Op een creatieve manier worden sociale en persoonlijke vaardigheden aangeleerd en getoetst aan de realiteit.

Leefsleutels in actie

(Leefsleutels vzw, Leopold-II-laan 63/3, 1080 Brussel, tel. 02/421.67.20, e-mail: leefclefs@village.uunet.be)

Driedaagse residentiële training en twee terugkomdagen voor leerkrachten die met het pakket 'Leefsleutels in actie' (voor jongeren tussen 15 en 18 jaar) aan de slag willen gaan.

Dit pakket werkt, behalve aan vaardigheden en relaties, meer aan de eigen verantwoordelijkheden en sociaal engagement via projecten. Net zoals bij 'Leefsleutels voor jongeren' bestaat de ideale trainingsequipe per school uit drie leerkrachten, één directielid, één PMS/MST/CLB-medewerker of één ouder.

Leefsleutels wordt ook aangepast voor het BuSO
(Leefsleutels vzw, Leopold-II-laan 63/3, 1080 Brussel, tel. 02/421.67.20,
e-mail: leefclefs@village.uunet.be)
In dit kader worden trainingen georganiseerd vanaf september 1999.

Verkeer(s)wijzer
(Leefsleutels vzw, Leopold-II-laan 63/3, 1080 Brussel, tel. 02/421.67.20
e-mail: leefclefs@village.uunet.be)
Eén- of tweedaagse opleiding voor leerkrachten die rond verkeerseducatie willen werken volgens de methodiek van Leefsleutels (één module voor jongeren tussen 12 en 14 jaar en één module voor 15- tot 18-jarigen).

Naast thema's in verband met vervoersmiddelen en veiligheid komt ook het thema alcohol en drugs in het verkeer aan bod.

Opleiding jeugdadviseurs
(In Petto, Diksmuidelaan 50, 2600 Berchem, tel. 03/366.15.20,
mailbox@inpetto-jeugddienst.be)
Verschillende JongerenAdviesCentra (JAC's) organiseren, in samenwerking met partners binnen de sector onderwijs (PMS, scholen), opleidingen tot jeugdadviseur en begeleidingen van jeugdadviseurs.

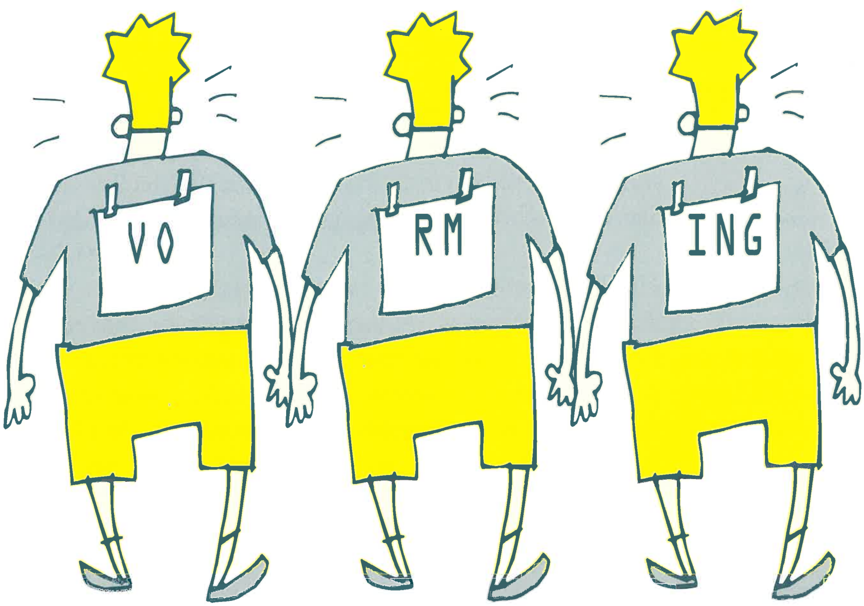
Een jeugdadviseur wordt opgeleid en gecoacht om voor andere jongeren een actieve, maar informele rol op te nemen, als informant, steunfiguur, verwijzer,... Ook met betrekking tot andere preventieprojecten die werken met 'peers' (= leeftijdsgenoten) kan men voor meer informatie terecht bij In Petto.

Voorkomen van later druggebruik bij kinderen
(WEB Begeleidings- en Vormingscentrum, Beninksstraat 5, 3111 Wezemaal,
tel. 016/58.52.52)
Vormingsaanbod voor ouders en opvoeders, ofwel voor leerkrachten en binnenschoolse begeleiders

Aan de hand van vragen, bespreking van voorbeelden en situaties worden de beoogde inzichten bijgebracht. Het vormingsaanbod bestaat uit vijf opeenvolgende samenkomsten of bouwstenen: kinderen en genotmiddelen, opvoedingshouding ten aanzien van genotmiddelen en druggebruik, beluisteren van de reacties van kinderen over genotmiddelen en druggebruik, opvoedend handelen met betrekking tot genotmiddelen en druggebruik, het omgaan van kinderen met genotmiddelen positief beïnvloeden.

WEB heeft eenzelfde aanbod voor jongeren, waarbij de vijf bouwstenen een andere invulling krijgen. Naast deze vormingen kan men bij VAD steeds vormingen op maat aanvragen, vormingen die tegemoetkomen aan uw specifieke vormingsbehoefte.

Tweemaal per jaar bevat het tijdschrift van VAD, de 'VAD-berichten', een vormingskatern waarin alle vormingen die VAD organiseert zijn opgenomen. U kan zich gratis abonneren op de 'VAD-berichten' via een telefoontje naar VAD (tel. 02/423.03.33).
Daarnaast is er ook een regionaal aanbod. Dit is op te vragen bij de provinciaal verantwoordelijken van de PPP en de preventiewerkers verbonden aan de CGG (zie lijst achteraan).
U vindt een overzicht van de organisaties die nascholing aanbieden aan onderwijspersoneel in het 'Nascholingsrepertorium voor het Onderwijspersoneel', uitgegeven door het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs, afdeling PMS, Navorming, Leerlingenvervoer (contactpersoon: Hilde Coecke, tel. 02/211.45.77), dat jaarlijks geactualiseerd wordt.

2.3 Materialen, literatuur en achtergrondinformatie

Omdat de school de plaats bij uitstek is waar jongeren in groten getale te bereiken zijn, werden reeds heel wat preventiemateriaal en -programma's ontwikkeld die specifiek gericht zijn op deze doelgroep. Deze programma's kunnen onderverdeeld worden in drie grote groepen:

1. programma's voor gezondheidsvoorlichting en -opvoeding

2. programma's voor de ontwikkeling van sociale en persoonlijke vaardigheden

3. drugspecifieke preventieprogramma's

Er bestaan zowel programma's voor het basisonderwijs als voor het secundair onderwijs. Voor het hoger onderwijs worden programma's op maat uitgewerkt.

2.3.1 Inventarissen

Omdat het niet mogelijk is om in deze brochure een volledig overzicht te geven van alle bestaande materialen en programma's, verwijzen we naar een aantal inventarissen en catalogi:

- Een drugbeleid op school: inventaris
  (VAD, Proges, KKAT, Lions Quest, VIG, 1995)
- Omtrent drugs: brochures, didactisch materiaal - een inventaris
  (CSBO-werkgroep Alcohol en Drugs, in samenwerking met de provinciaal drugoverlegplatforms van de vrije PMS-centra, 1997, tel. 050/41.84.22).
- Catalogus van het Centrum Informatieve Spelen (tel. 016/22.25.17).

In de sectorbrochure voor het jeugdwerk vindt u bovendien heel wat materiaal (voornamelijk spelen) die ook in het onderwijs kunnen worden gebruikt. Voor materiaal om met ouders te werken, verwijzen we naar de sectorbrochure voor het sociaal-cultureel werk. Ook regionaal werden folders en brochures uitgewerkt. Voor meer informatie hierover kan u terecht bij de PPP en de preventiewerkers verbonden aan de CGG (zie lijst achteraan).

2.3.2 Specifiek materiaal over het concept 'drugbeleid op school' (secundair onderwijs)

• Een drugbeleid op school: discussietekst (VAD, 1992)
Naast een situatieschets worden in deze tekst een aantal valkuilen en strategieën beschreven die een eerste discussie kunnen openen over de rol van elke partner in het drugbeleid op school.

• Een drugbeleid op school: begeleidersmap (VAD, 1993)
De map dient als hulpmiddel om een studiedag samen te stellen over drugs op school. Deze map bevat werkvormen en achtergrondinformatie waarmee de begeleider kan werken.

• Een drugbeleid op school: draaiboek (VAD, 1993)
Het draaiboek is bedoeld als handleiding om een drugbeleid op school op te starten. Het bevat concrete tips om een werkgroep rond drugs samen te stellen en het biedt richtlijnen om de verschillende componenten van een drugbeleid op school uit te werken.

• Een drugbeleid op school: verslag platform (VAD, 1995)
In 1995 kwam een zeventigtal scholen bijeen op een platform om ervaringen uit te wisselen over het uitwerken van een drugbeleid op school. Leerkrachten, directies, leerlingen, hulpopvoedend personeel, PMS- en MST-medewerkers brachten positieve ervaringen aan, maar ook knelpunten bij het invoeren en toepassen van zo'n drugbeleid. Deze ervaringen en knelpunten werden gebundeld in een verslag.

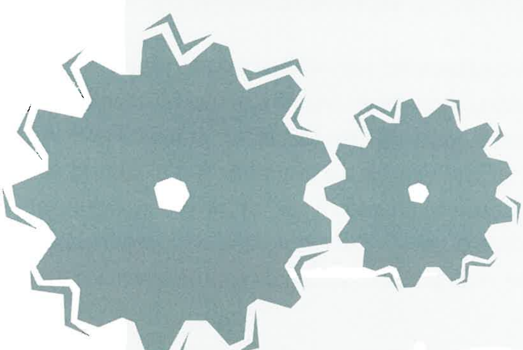
• Een drugbeleid op school. Platform 1997: van experimenteren naar participeren (VAD, 1997)
Uit het eerste platform bleek dat vele knelpunten bij het invoeren van een drugbeleid niet drugspecifiek zijn, maar eerder te maken hebben met communicatie en informatiedoorstroming tussen de verschillende partners op school. Vandaar dat het centrale thema van dit platform 'betrokkenheid' was. Om een zicht te krijgen op de betrokkenheid van ouders, leerlingen en personeel van de scholen, werd hen gevraagd hun ervaringen met het werken rond de drugthematiek door te geven. Dit verslagboek biedt een overzicht van praktijkvoorbeelden en ideeën die in de gespreksronde naar voor kwamen.

• Een drugbeleid op school: bevraging van de leerlingen (VAD, 1998)

Deze enquête bevat, naast vragen over het gebruik van (il)legale drugs, ook vragen over attituden en houdingen ten aanzien van (il)legale drugs en druggebruik, over vrijetijdsbesteding, over de sfeer op school en in de klas en over de manier waarop jongeren kijken naar de invulling van het schoolbeleid omtrent drugs. Met deze vragenlijst worden alle leerlingen betrokken bij de uitbouw van een drugbeleid op school. De resultaten zijn voor de school feedback over het gevoerde drugbeleid. Ze bieden tevens talrijke aangrijpingspunten om de preventie op maat van de leerlingen te organiseren. Men kan de resultaten met ouders bespreken en hen op die manier bij het drugbeleid van de school betrekken. Deze bevraging is complementair aan 'Een drugbeleid onder de loep' (zie infra). Scholen die een bevraging willen organiseren, kunnen dit aanvragen bij VAD.

• Een drugbeleid op school onder de loep (VAD, 1999)

Aan de hand van dit document kan een school, die al een tijdlang actief is op het vlak van een drugbeleid, stilstaan bij dit proces: Waar bevindt men zich? Waar wil men naartoe? Wat zijn de effecten van een drugbeleid op school? Heeft men misschien aspecten over het hoofd gezien? Wat kan men doen om de verworvenheden veilig te stellen in de toekomst? Deze publicatie wil scholen helpen reflecteren en bestaat uit een geheel van vragen waar elke school die met een drugbeleid bezig is vroeg of laat mee te maken krijgt. 'Een drugbeleid op school onder de loep' is complementair aan de bevraging van de leerlingen (zie supra).

2.3.3 Achtergrondinformatie

VAD beschikt over een uitgebreide en gespecialiseerde bibliotheek waar iedereen nationale en internationale tijdschriften en boeken kan consulteren. Boeken kunnen eveneens worden ontleend. De bibliotheek is geopend op dinsdag en woensdag van 10u tot 16u. Verder beschikken de meeste onderwijskoepels zelf ook over gespecialiseerde bibliotheken.
Voor antwoorden op concrete vragen over drank, drugs of pillen kan u (anoniem) terecht op de Druglijn (tel: 078/15.10.20). De Druglijn is elke werkdag bereikbaar van 12 tot 21u en op zaterdag van 15 tot 21u (zon- en feestdagen gesloten) voor zowel het grote publiek als intermediairen.
Voor meer algemene achtergrondinformatie kan u kiezen uit diverse folders en brochures uit de catalogus van VAD. De catalogus is gratis te bekomen bij VAD (tel: 02/423.03.33).

Bent u op zoek naar specifiek materiaal over tabak, dan kan u hiervoor terecht bij het Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie (VIG), G. Schildknechtstraat 9, 1020 Brussel (tel: 02/422.49.49).

- Jooken, F. et al. (1996). *Jongeren en drugs, tussen experimenteren en reëel gevaar.* CSBO.
  Vademecum over het werken rond de drugproblematiek op regio-, school- en individueel niveau, opgebouwd aan de hand van de ervaringen met het werken rond drugs in het PMS-werkveld. Het vademecum kan geconsulteerd worden op vrijwel elk vrij PMS-centrum.

- Aertsen, P. et al. (1994). *School voor de spiegel: naar een eigen schoolbeleid voor (drug)problemen.* Stichting Welzijnszorg: Antwerpen.
  Theoretisch onderbouwde maatschappij-analyse, met beschouwingen over drugs in onze maatschappij en over de functie van een drugbeleid op school hierin.

- Aertsen, P. et al. (1996). *Luisteren doet denken: school en ouders: een gelukte combinatie?* Stichting Welzijnszorg: Antwerpen.
  Publicatie over de band tussen de school en de thuissituatie met tientallen tips voor ouderparticipatie.

- Aertsen, P. et al. (s.a.). *Preventie in het lager onderwijs, visie en toepassingen.* Visieontwikkeling, aanpak en bespreking van bruikbare pakketten voor het lager onderwijs.

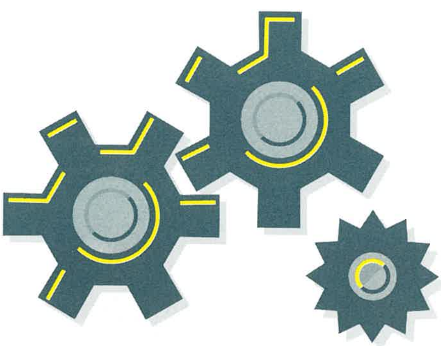
- Monard, G. et al. (1995). *Een wij-gevoel in het onderwijs, kan dit na het jaar 2000?* In: G. Schelstraete en A. Coucke (Red.), Het Wij-leren. Vion.

- Konig, A. (1987). *Mentor en leerling in gesprek. Praktische gespreksvaardigheid voor begeleiders.* In de reeks 'Leerlingbegeleiding en schoolontwikkeling'. Katholiek Pedagogisch Centrum: 's-Hertogenbosch.

- *Doelen voor heel de school: leren leren, sociale vaardigheden, opvoeden tot burgerzin, gezondheidseducatie, milieu-educatie.* De vakoverschrijdende eindtermen en ontwikkelingsdoelen voor de eerste graad van het secundair onderwijs (1997). Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Onderwijs, Afdeling Informatie en Documentatie: Brussel.

- *Documentatiemap Gezondheidsvoorlichting en -opvoeding.* Provinciaal Instituut voor Hygiëne: Antwerpen.

- *Verslaving: drugs, alcohol,...* (1997). Katholiek Centrum voor Lectuurinformatie en Bibliotheekwerk: Brussel.

3. Samenwerken rond alcohol en drugs: voorbeelden uit de praktijk

Niet alleen binnen de eigen sector kan men rond de alcohol- en drugproblematiek werken. Initiatieven met organisaties en diensten uit andere sectoren hebben een meerwaarde. Men kan verschillende doelgroepen tegelijk benaderen, creatieve en verrassende initiatieven zijn mogelijk door het samenkomen van verschillende disciplines, men krijgt een bredere kijk op de problematiek en de mogelijke benaderingswijze, men kan acties realiseren die men alleen niet kan opzetten (omwille van de kosten, gebrek aan de nodige knowhow,...),... Vooraleer men samenwerkt moet men elkaars visie en uitgangspunten kennen. Men moet nagaan of men in dezelfde richting kan en wil gaan (cf. 'Een lokaal alcohol- en drugoverleg: van schakels tot ketting').
Ook voor het onderwijs bestaan tal van mogelijkheden om samen te werken met andere sectoren. Enkele concrete voorbeelden, die inspirerend kunnen werken.

Tip : Deze praktijkvoorbeelden zijn goede casussen om in een overleg te bespreken. Volgende vragen kunnen als richtlijnen dienen:

- Welke verschillende partners zijn hierbij betrokken?
- Op welke manier wordt met de partners samengewerkt?
- Welke zijn de sterktes en de zwaktes van dit praktijkvoorbeeld?
- Is dit haalbaar in onze situatie?
- Wat moet het resultaat zijn van de samenwerking/de activiteit? Wanneer is de samenwerking/de activiteit geslaagd?
- ...

School A is een school voor deeltijds onderwijs. Elk jaar gaat men via het sociaal secretariaat op zoek naar geschikte stageplaatsen voor de leerlingen. De school heeft het vorige schooljaar een drugbeleid uitgewerkt. De werkgroep heeft beslist om aan het sociaal secretariaat te vragen op zoek te gaan naar bedrijven die ook een alcohol- en drugbeleid hebben of die bereid zijn om het drugbeleid van de school bij de stagiair op te volgen.

School B is een gemeenteschool. De gemeente heeft onlangs beslist om een alcohol- en drugbeleid op te stellen voor al haar personeel. Ook de leerkrachten en het ander personeel van school B vallen onder deze regeling. School B heeft zelf al verschillende jaren ervaring met een drugbeleid voor de leerlingen. De directeur stelt, in naam van het ganse lerarenkorps, aan de gemeentesecretaris voor om het beleidsplan nauw te laten aansluiten bij het drugbeleid voor de leerlingen.

School C is nu twee jaar actief een drugbeleid aan het uitwerken. Tijdens het eerste jaar heeft men werk gemaakt van een duidelijke regelgeving: in het schoolreglement werden de afspraken over alcohol- en druggebruik opgenomen en de leerlingen en de ouders werden hiervan op de hoogte gebracht. Het tweede schooljaar wil men ook een drugspecifiek preventieprogramma voor de leerlingen organiseren. Leraar X heeft informatie ontvangen over het programma 'Leefsleutels voor Jongeren' en speelt dit door naar de directrice. Zij vindt dat dit programma zeer goed beantwoordt aan de behoeften van de school. Het pakket bevat ook een opleiding voor de leerkrachten en is niet goedkoop. Daarom heeft de directrice een sponsordossier opgemaakt dat ze zal indienen bij de gemeente.

Scholengemeenschap D voert een actief preventiebeleid. Eén van de betrokken leerkrachten merkt in het tijdschrift 'Klasse voor leerkrachten' een artikeltje op over 'Lindestraat 14', een vormingspakket voor ouders over druggebruik. Het pakket spreekt hem aan en hij stelt voor om er een ouderavond mee te organiseren. Hij wil hiermee tegemoetkomen aan de signalen van verschillende leden die zich onzeker voelden bij het praten over drugs met hun kinderen. Hij vertelt dit idee aan zijn vrouw, die voorzitster is van de sociaal-culturele vereniging X. Zij toont onmiddellijk interesse, daar onlangs door een bestuurslid van X was geopperd om eens iets te organiseren voor de leden omtrent jongeren en middelengebruik. Uiteindelijk besluiten de scholengemeenschap en de sociaal-culturele vereniging om de handen in elkaar te slaan en een gezamenlijke ouderavond te organiseren.

School E start, in het kader van haar preventiebeleid, een overleg met de eerstelijnshulpverlening uit de regio in verband met doorverwijzing en begeleiding van druggebruikende leerlingen en het hanteren van het beroepsgeheim. Verder wordt in dit overleg beslist om de diverse hulpverleningsinstanties uit te nodigen om zich te komen voorstellen aan de leerlingen, zodat ze weten tot wie ze zich kunnen wenden als er problemen, van welke aard dan ook, zijn.

School F heeft met enkele horecazaken in de omgeving van de school de afspraak gemaakt dat ze tijdens de middagpauze geen alcohol zullen schenken aan leerlingen.

BIJLAGEN

Lijst regionale preventiewerkers

Provincie West-Vlaanderen

- **Regio Oostende**
  Roos De Venter
  Hilde Vanhuele
  CGG Oostende
  Frère Orbanstraat 143
  8400 Oostende
  Tel. 059/50.05.50 / 059/51.27.53
  Fax 059/51.12.56

- **Regio Roeselare**
  Luc Wouters
  CGG Roeselare
  J. Lagaelaan 21
  8800 Roeselare
  Tel. 051/22.51.92
  Fax 051/24.87.97

Provincie Oost-Vlaanderen

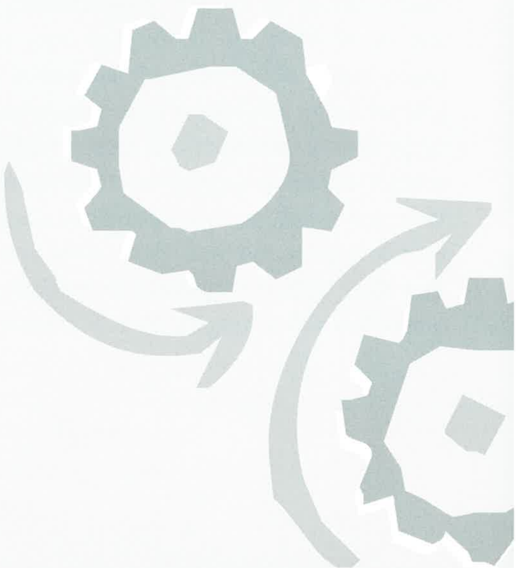
- **Regio Gent**
  Mark Tack
  CAT Preventiehuis
  Martelaarslaan 204a
  9000 Gent
  Tel. 09/233.58.58
  Fax 09/233.29.82

- **Regio Sint-Niklaas**
  Agnes De Decker
  Sabine Markovitz
  Terapiecentrum Sint-Niklaas
  Grote Markt 37
  9100 Sint-Niklaas
  Tel. 03/760.00.50
  Fax 03/760.00.39

Provincie Vlaams-Brabant

- **Regio Leuven**
  Michèle Staelens
  Martine Couvreur
  CGG Leuven
  Vital Decosterstraat 86
  3000 Leuven
  Tel. 016/32.97.11
  Fax 016/32.97.02

- **Regio Brussel-Halle-Vilvoorde**
  Goedele Slots
  Ingrid Delameillieure
  Primavera
  De Smet de Naeyerlaan 470
  1090 Brussel
  Tel. 02/478.90.90
  Fax 02/479.87.75

Provincie Antwerpen

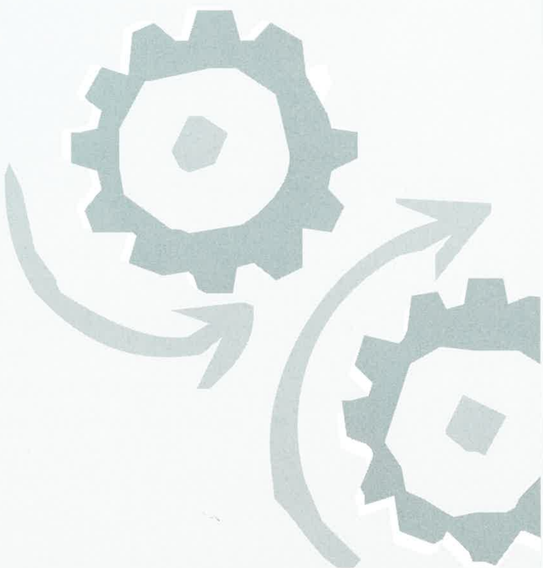
- **Regio Mechelen**
  Peter Aertsen
  CGG Mechelen
  Hanswijkstraat 48
  2800 Mechelen
  Tel. 015/42.08.32
  Fax 015/42.05.05

- **Regio Antwerpen**
  Selm Nelissen
  Altox
  Ketsstraat 17
  2018 Antwerpen
  Tel. 03/235.21.74
  Fax 03/235.37.96

- **Regio Turnhout**
  Eric Nysmans
  CGG Turnhout
  Smalvoortstraat 2
  2300 Turnhout
  Tel. 014/41.09.67
  Fax 014/47.07.10

Provincie Limburg

- Carlo Baeten
  Marjet Vanderstraeten
  CAD
  Kuringersteenweg 34
  3500 Hasselt
  Tel. 011/85.15.53
  Fax 011/27.53.68

Lijst provinciaal verantwoordelijken

Bert Mostien
6° Directie, afdeling 62
gezondheidszorg
W. Wilsonplein 2
9000 Gent
Tel. 09/267.75.49
Fax 09/267.75.99

Chris Caubergs
Directie welzijn en huisvesting
Diestsesteenweg 52
3010 Leuven
Tel. 016/26.73.31
Fax 016/26.73.01

Filip Coussée
Dienst Welzijn
Koning Leopold III-laan 41
8200 Brugge
Tel. 050/40.35.40
Fax 050/40.31.07

Elke Adriaens
Vlaamse Gemeenschapscommissie
Dienst welzijn en gezondheid
Lombardstraat 41
1000 Brussel
Tel. 02/548.05.85
Fax 02/548.05.92

Bernard Bruggeman
Provincie Antwerpen
Dienst Openbare gezondheid en
Ontwikkelingssamenwerking
Elisabethlei 22
2018 Antwerpen
Tel. 03/240.56.45
Fax 03/240.56.79
e-mail: welzijn@provant.be

Alain Lorquin
Provinciaal gezondheidscentrum
Dienst volksgezondheid
Stadsomvaart 9
3500 Hasselt
Tel. 011/23.08.68
Fax 011/23.08.59

Hebben een bijdrage geleverd aan het tot stand komen van deze publicatie:

Werkgroep 'publicaties lokaal beleid':

Denis Corthier, zorgafstemmer CGG Mechelen
Filip Coussée, provinciaal verantwoordelijke drugpreventiecoördinatie West-Vlaanderen
Martine Couvreur, preventiewerker CGG Leuven
Roos Goemaere, zorgafstemmer Regionaal Drugplatform Midden-West-Vlaanderen
Roos De Venter, preventiewerker CGG Oostende
Eddy Klijnen, gezondheidscoördinator regio Midden-Antwerpen
Isabel Lamote, begeleider van lokale projecten, CAT Preventiehuis Gent
Els Vandenberghe, stafmedewerker VAD

Stuurgroep 'lokaal alcohol- en drugbeleid':

Peter Aertsen, Stichting Welzijnszorg Provincie Antwerpen
Jacky Babeliowski, Generale Staf van de rijkswacht - Centraal Bureau der Opsporingen
Johan Bertels, Steunpunt Algemeen Welzijnswerk - In Petto
Filip Coussée, provincie West-Vlaanderen
Jan De Haes, Fed. HoReCa Vlaanderen vzw
Filip De Sager, Vast Secretariaat voor het Preventiebeleid
Chico Detrez, Stichting Lodewijk de Raet, sector onderwijs
Marjan De Vriendt en Chris Meesen, VIG Functionele Werkgroep Lokale Gezondheidsbevordering
Charles De Winter, Generale Staf van de rijkswacht - Centraal Bureau der Opsporingen
Marijs Geirnaert, VAD
Marie-Claire Lambrechts, VAD, sector arbeid
Selm Nelissen, Altox Antwerpen
Guy Redig, Vereniging Vlaamse Jeugddiensten en -consulenten
Els Vandenberghe, VAD
Iris Van Riet, Vlaams Centrum voor Volksontwikkeling vzw
Marian Verbeek, Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
Koen Wouters, politie Beersel

Met dank voor feedback aan

- de preventiewerkers verbonden aan de CGG
- de VAD-stafmedewerkers
- het VAD-secretariaat
- externe commentatoren: Kristl Habils, Leefsleutels vzw - Greet Mertens, VWVJ

Realisatie en eindredactie:
Hilde Kinable, stafmedewerker VAD

Deze uitgave kwam tot stand met de financiële steun
van de Vlaamse Gemeenschap
en de Europese Drugpreventieweek.

Reeks publicaties:

EEN LOKAAL ALCOHOL- EN DRUGBELEID
SCHAKEL JEZELF IN!

Een lokaal alcohol- en drugbeleid. Schakel jezelf in!

Een lokaal alcohol- en drugbeleid: een globale kijk

Wat? Een visietekst over een lokaal alcohol- en drugbeleid als kader voor het vormgeven van uw beleid
Voor wie? Voor voortrekkers en partners van een lokaal alcohol- en drugoverleg, maar ook voor elke geïnteresseerde praktijkwerker

Een lokaal alcohol- en drugoverleg: van schakels tot ketting

Wat? Een draaiboek om uw eigen lokaal alcohol- en drugoverleg in de praktijk vorm te geven, in kaart te brengen en verder te ontwikkelen
Voor wie? Voor lokale sleutelfiguren

Een lokaal alcohol- en drugbeleid: op elk vlak de juiste aanpak

Wat? Sectorbrochures die u een zicht geven op de mogelijkheden om in en tussen sectoren rond alcohol en drugs te werken
Voor wie?

Jeugdwerk
Voor jeugdwerkers (verantwoordelijken van jeugdhuizen, leiders van jeugdbewegingen, monitoren van kampen,...) en voor lokale beleidsmakers in deze sector

Onderwijs
Voor leerkrachten, schooldirecties, Centra voor Leerlingenbegeleiding,... en voor lokale beleidsmakers in deze sector

Sociaal-cultureel werk
Voor educatieve medewerkers en lesgevers in sociaal-culturele verenigingen en voor lokale beleidsmakers in deze sector

Uitgaansleven
Voor uitbaters en personeel van cafés, bars, discotheken en voor organisatoren van fuiven, festivals,...

Werk
Voor iedereen die in een organisatie bevoegd is om een alcohol- en drugbeleid voor het eigen personeel vorm te geven

Welzijnssector
Voor medewerkers uit Centra voor Algemeen Welzijnswerk, OCMW, voorzieningen en Comités Bijzondere Jeugdzorg, buurt- en opbouwwerkers, straathoekwerkers en lokale beleidsmakers in deze sector

Gezondheidssector
Voor huisartsen en apothekers (die op lokaal vlak de belangrijkste partners zijn) en voor de in de verslavingsproblematiek gespecialiseerde hulpverleners

Gemeente
Voor burgemeesters, schepenen, geïnteresseerde gemeentelijke mandatarissen en ambtenaren die werk willen maken van een lokaal alcohol- en drugbeleid.

Deze brochures vormen ook een handige leidraad voor de voortrekker van een lokaal alcohol- en drugoverleg.

Voor meer informatie en bestellingen: tel. 02/423.03.33

Verantwoordelijke uitgever: Stan Ansoms, VAD E. Tollenaerestraat 15 1020 Brussel